

İlgili Kanun / Madde
4857 S. İşK/61, 92

T.C
YARGITAY
9. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/7762
Karar No. 2025/9251
Tarihi: 27.11.2025

- YER ALTI MADEN İŞÇİLERİN ÇALIŞMA SÜRESİ**
- YER ALTI MADEN İŞÇİLERİNİN HAFTADA İKİ GÜN HAFTA TATİLİ YAPACAKLARINA İLİŞKİN YASAL BİR DÜZENLEMENİN BULUNMADIĞI**
- YERALTI MADEN İŞÇİLERİNİN HAFTALIK ÇALIŞMA SÜRESİNİN 37,5 SAATİ GEÇEMEYECEĞİ**
- YER ALTI MADEN İŞÇİLERİNİN SAAT ÜCRETİNİN GÜNLÜK ÜCRETİN 6,15'E BÖLÜNMESİ İLE BELİRLENECEĞİ**

ÖZETİ Sonuç olarak 4857 sayılı Kanun'da veya diğer mevzuatta yeraltında çalışan maden işçilerinin hafta tatilinin en az 48 saat (2 gün) olduğu yönünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda yeraltında çalışan maden işçilerinin hafta tatili hakları bakımından esas alınması gereken hüküm, 4857 sayılı Kanun'un 46/1 hükmüdür. Söz konusu hükme göre yeraltı maden işçileri de, 4857 sayılı Kanun kapsamındaki diğer işçilerde olduğu gibi, Kanun kapsamına giren işyerlerinde, tatil gününden önce 63. maddeye göre belirlenen iş günlerinde çalışmış olmaları koşulu ile 7 günlük bir zaman dilimi içinde kesintisiz en az 24 saat dinlenme hakkına sahiptir. Hâl böyle olunca yeraltı maden işçilerinin saat ücretlerinin hesabında; haftalık çalışma süresinin 37,5 saat, haftalık çalışılan gün sayısının ise 6 gün olarak kabulü

gerekir. Bu durumda saat ücretinin tespitinde izlenmesi gereken yöntem, haftada 6 gün çalışan ancak haftalık çalışma süresi 45 saat olan bir işçinin saat ücretinin tespitinde dikkate alınan yöntemle aynıdır. Haftalık çalışma süresi 45 saat olan bir işçinin saat başına düşen ücret tutarı; günlük ücret sisteminde günlük ücretinin 7,5'a (7 saat 30 dakika) bölünmesi ($45:6=7$ saat 30 dakika), aylık ücret sisteminde ise aylık ücretinin 225'e bölünmesi suretiyle bulunur. Haftalık çalışma süresi 37,5 saat olan yeraltı maden işçisi bakımından da saat ücreti; günlük ücret sisteminde günlük ücretinin 6,15'e (6 saat 15 dakika) bölünmesi ($37,5:6=6$ saat 15 dakika), aylık ücret sisteminde aylık ücretinin 187,5'a bölünmesi suretiyle tespit edilmelidir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından 24.10.2022 ve 21.11.2022 tarihlerinde yapılan teftiş kapsamında 23.11.2022 tarihli tutanak tanzim edildiğini, aynı tarihli 10048-80 sayılı "Noksanslıklar/Aykırlıklar" konulu bildirimin müvekkili Şirkete tebliğ edildiğini, noksanslar ve aykırılıklar bildiriminin 4. maddesinde bulunan "Fazla Çalışma Zamlı Ücretlerinin Hesabına İlişkin Hususlar" başlığı altında; müvekkili Şirketin işletmesinde yapılan fazla çalışmalara ilişkin tahakkuk eden fazla çalışma ücreti hesabında saatlik birim ücret hesabının hatalı yapıldığı, eksik fazla çalışma ücreti ödendiği, buna ilişkin hesaplanan farkın işçilerin hesaplarına ödenmesi gerektiği yönünde hatalı ve mevzuata aykırı tespitler yapıldığını, bu tespitlerin yasal dayanağının bulunmadığını, müvekkili Şirket tarafından yeraltı çalışmasına yönelik istihdam edilmiş tüm personelin çalışma süresinin günlük 7,5 saat ve haftada 5 gün olmak üzere toplam 37,5 saate tamamlanacak şekilde düzenlendiğini, farazi olarak 6 gün çalışıldığı düşüncesi ile günlük çalışmanın 6,25 saati aşamayacağına ilişkin değerlendirmenin hatalı olduğunu ileri sürerek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulunca hazırlanan 23.11.2022 tarihli tutanağın 4. maddesinin hukuka aykırı olduğunun tespiti ile iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; 4857 sayılı İş Kanunu'nun (4857 sayılı Kanun) 63. maddesi kapsamında yeraltında maden işlerinde çalışan işçilerin çalışma

saatlerinin 01.01.2015-04.04.2015 tarihleri arasında 36 saat, bu tarihten sonra 37,5 saat olarak belirlendiğini; davalı işyerinde bu saatin aşıldığının ve kanuna aykırı olarak fazla çalışma yaptırıldığının tespit edilerek idari para cezası uygulandığını; haftalık 37,5 saat çalışma süresi olan yeraltı maden işçilerinin günlük çalışma sürelerinin, toplam sürenin 6 iş gününe bölünerek 6 saat 15 dakika olarak tespit edilmesi gerektiğini, davalı işverenin bu kurala uymadan ücret belirlediğini savunarak davanın reddini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; son dönem Yargıtay içtihatları ([Kapatılan] Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 20.06.2019 tarihli ve 2019/5038 Esas, 2019/13676 Karar sayılı kararı) ile bu tür tespitlere karşı dava açılmasında hukuki yararın bulunduğu, 4857 sayılı Kanun'un 63. maddesinin gerekçesi de dikkate alındığında yeraltı maden işlerinde çalışan işçiler bakımından kesintisiz 48 saat hafta tatili sağlanması ile çalışma sürelerinin günlük 7,5 saat, haftalık 37,5 saat olarak düzenlemesi esasının benimsendiği; bu sebeple, ücreti günlük olarak belirlenen yeraltı maden işçilerinin saatlik ücretleri belirlenirken günlük ücretlerinin 7,5 saate bölünmesi; ücreti aylık olarak belirlenen yeraltı maden işçilerinin saatlik ücretleri belirlenirken günlük ücretlerinin 225 saate bölünmesi gerektiği belirtilerek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının 23.11.2022 tarihli ve 10048-80 sayılı "Noksanlıklar/Aykırlıklar" konulu raporunun "4) Fazla Çalışma Zamlı Ücretlerinin Hesabına İlişkin Hususlar" başlığı altında yapılan tespitlerin hukuka aykırı olduğunun tespiti ile iptaline karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; İlk Derece Mahkemesince esas yönünden yapılan değerlendirmede bir isabetsizlik bulunmadığı belirtilerek başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Davalı vekili temyiz dilekçesinde;

1. Bakanlığın taraf sıfatının bulunmadığını,
2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının 23.11.2022 tarihli ve 10048-80 sayılı "Noksanlıklar/Aykırlıklar" konulu raporunun "4) Fazla Çalışma Zamlı Ücretlerinin Hesabına İlişkin Hususlar" başlığı altında yapılan tespitlerin hukuka uygun olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, 4857 sayılı Kanun'un 92/3 hükmü kapsamında Çalışma ve

Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulunca düzenlenen tutanağın iptali isteminin yerinde olup olmadığına ilişkindir.

4857 sayılı Kanun'un "Çalışma süresi" kenar başlıklı 63. maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

"Genel bakımdan çalışma süresi haftada en çok kırkbeş saattir. Aksi kararlaştırılmamışsa bu süre, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanır. (Ek cümle: 10/9/2014-6552/7 md.; Değişik cümle: 4/4/2015-6645/36 md.) Yer altı maden işlerinde çalışan işçilerin çalışma süresi; günde en çok yedi buçuk, haftada en çok otuz yedi buçuk saattir.

Tarafların anlaşması ile haftalık normal çalışma süresi, işyerlerinde haftanın çalışılan günlerine, günde onbir saati aşmamak koşulu ile farklı şekilde dağıtılabilir. Bu hâlde, iki aylık süre içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamaz.

Denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile dört aya kadar artırılabilir. (Ek cümle: 6/5/2016-6715/3 md.) Turizm sektöründe dört aylık süre içinde işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık çalışma süresini aşamaz; denkleştirme süresi toplu iş sözleşmeleri ile altı aya kadar artırılabilir.

..."

4857 sayılı Kanun'un "Fazla çalışma ücreti" kenar başlıklı 41. maddesinin ilgili hükümleri şu şekildedir:

" Ülkenin genel yararları yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi nedenlerle fazla çalışma yapılabilir. Fazla çalışma, Kanunda yazılı koşullar çerçevesinde, haftalık kırkbeş saati aşan çalışmalardır. 63 üncü madde hükmüne göre denkleştirme esasının uygulandığı hallerde, işçinin haftalık ortalama çalışma süresi, normal haftalık iş süresini aşmamak koşulu ile, bazı haftalarda toplam kırkbeş saati aşıya dahi bu çalışmalar fazla çalışma sayılmaz.

Her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle ödenir.

....

Yer altında maden işlerinde çalışan işçilere, bu Kanunun 42 nci ve 43 üncü maddelerinde sayılan hâllerde haftalık otuz yedi buçuk saati aşan her bir saat fazla çalışma için verilecek ücret, normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde yüzden az olmamak üzere arttırılması suretiyle ödenir."

4857 sayılı Kanun'un "Hafta tatili ücreti" kenar başlıklı 46. maddesinin ilgili hükmü ise şu şekildedir:

"Bu Kanun kapsamına giren işyerlerinde, işçilere tatil gününden önce 63 üncü maddeye göre belirlenen iş günlerinde çalışmış olmaları koşulu ile yedi günlük bir zaman dilimi içinde kesintisiz en az yirmidört saat dinlenme (hafta tatili) verilir."

Somut olayda iptali istenen İş Teftiş Kurulu Başkanlığının 23.11.2022 tarihli tutanakta özetle, işyerinde haftalık çalışma süresi 37,5 saat olan işçilerin saatlik ücretleri hesaplanırken günlük ücretin 7,5 saate bölüldüğü, 4857 sayılı Kanun'un

63. maddesinde yeraltı maden işlerinde çalışan işçilerin çalışma süresinin günde en çok 7,5 haftada en çok 37,5 saat olarak düzenlendiği, bu düzenlemeye göre işçilerin 37 saat 30 dakika olan çalışma süresinin haftanın çalışılan günlerine dağıtımında sadece 7 saat 30 dakika sınırı olduğu ayrıca haftada 5 gün sınırı bulunmadığı, Kanun'da yeraltında çalışan işçiler için hafta tatilinin ayrıca en az 2 gün belirlenmemiş olup normal işçilerdeki gibi olduğu, bu durumda yeraltında çalışan işçilerin normal çalışma süresinin haftanın 6 gününe eşit dağıtılması hâlinde çalışma süresinin günlük 6 saat 15 dakika olduğu, çalışma süresinin haftanın 5 gününe eşit dağıtılması hâlinde ise günlük 7 saat 30 dakika olduğu, yeraltı maden işlerinde çalışan bir işçinin haftalık çalışma süresinin 37,5 saat olduğu, buna bağlı olarak aylık ücret 187,5 saate bölünerek saatlik birim ücretin hesaplanacağı, işçinin haftalık çalışma süresini beş günde mi yoksa altı günde mi doldurduğunun işçinin birim ücretini değiştirmeyeceği, işyerinde de yeraltı maden işlerinde çalışan bir işçinin haftalık çalışma süresinin 37,5 saat olduğu gözetilerek saatlik birim ücretinin hesaplanmak suretiyle işçilerin fazla çalışma ücret farklarının hesaplarına ödenmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Davacı taraf 4857 sayılı Kanun'un, yeraltında çalışan maden işçileri için günlük 7,5, haftalık 37,5 saat çalışma esası öngören 63/1 hükmünde ve bu hükmün madde gerekçesinde yeraltında çalışan maden işçilerine haftada 2 gün hafta tatili sağlanması amacının güdüldüğünü iddia etmiştir. Buna göre somut olayda davacı taraf, yeraltı maden işçilerinin haftalık çalışma süresi olan 37,5 saati, haftalık çalışılan gün sayısı olan 5'e bölerek günlük çalışma saatini 7,5 saat olarak belirledikten sonra günlük ücretin de 7,5 saate bölümü ile ortaya çıkan saatlik ücretlerine göre hesaplanan fazla çalışma ücretlerini ödemiştir. Ne var ki yapılan bu uygulama yerinde değildir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki 6645 sayılı Kanun'un 36. maddesi ile 4857 sayılı Kanun'un 63/1 hükmüne ikinci cümle olarak eklenen "Yer altı maden işlerinde çalışan işçilerin çalışma süresi; günde en çok yedi buçuk, haftada en çok otuz yedi buçuk saattir." şeklindeki düzenlemenin madde gerekçesinde "...Böylece, bu işçilere yedi günlük bir zaman dilimi içinde kesintisiz en az kırksekiz saat hafta tatili sağlanması amaçlanmıştır..." ifadelerine yer verilmiştir. Aynı şekilde 4857 sayılı Kanun'un yeraltı maden işçilerinin fazla çalışma ücretini düzenleyen 41/10 hükmünü değiştiren 6645 sayılı Kanun'un 34. maddesinin "Kanun ile, çalışma süresinden sayılan hâller dâhil, yer altında çalışan maden işçilerine haftada iki gün hafta tatili sağlanması amacıyla günlük çalışma süresi en çok yedibuçuk saat, haftalık çalışma süresi ise en çok otuzyedibuçuk saat olarak belirlendiğinden, bu değişikliğe uyum sağlanması amacıyla madde ile, 4857 sayılı Kanunda gerekli değişiklik yapılmıştır." şeklindeki madde gerekçesinde yeraltı maden işçileri bakımından 2 gün hafta tatilinden söz edilmiş ise de ilgili maddelerde bu anlama gelebilecek bir metne yer verilmiş değildir.

Diğer taraftan işverenin haftalık çalışma süresi olan 37,5 saati, haftanın 5

gününe bölmek suretiyle kurduğu çalışma sisteminde haftada 48 saatlik dinlenme gerçekleşebilecektir. Nitekim somut olayda davacı işverenin uygulaması da bu yöndedir. Ancak bu tür bir uygulamada Kanun'da öngörülen haftalık kanuni dinlenme süresi değişmediğinden, fazla çalışma ücreti hesabına esas alınması gereken saat ücretinin belirlenmesine esas alınacak süre etkilenmez.

Sonuç olarak 4857 sayılı Kanun'da veya diğer mevzuatta yeraltında çalışan maden işçilerinin hafta tatilinin en az 48 saat (2 gün) olduğu yönünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda yeraltında çalışan maden işçilerinin hafta tatili hakları bakımından esas alınması gereken hüküm, 4857 sayılı Kanun'un 46/1 hükmüdür. Söz konusu hükme göre yeraltı maden işçileri de, 4857 sayılı Kanun kapsamındaki diğer işçilerde olduğu gibi, Kanun kapsamına giren işyerlerinde, tatil gününden önce 63. maddeye göre belirlenen iş günlerinde çalışmış olmaları koşulu ile 7 günlük bir zaman dilimi içinde kesintisiz en az 24 saat dinlenme hakkına sahiptir. Hâl böyle olunca yeraltı maden işçilerinin saat ücretlerinin hesabında; haftalık çalışma süresinin 37,5 saat, haftalık çalışılan gün sayısının ise 6 gün olarak kabulü gerekir. Bu durumda saat ücretinin tespitinde izlenmesi gereken yöntem, haftada 6 gün çalışan ancak haftalık çalışma süresi 45 saat olan bir işçinin saat ücretinin tespitinde dikkate alınan yöntemle aynıdır. Haftalık çalışma süresi 45 saat olan bir işçinin saat başına düşen ücret tutarı; günlük ücret sisteminde günlük ücretinin 7,5'a (7 saat 30 dakika) bölünmesi ($45:6=7$ saat 30 dakika), aylık ücret sisteminde ise aylık ücretinin 225'e bölünmesi suretiyle bulunur. Haftalık çalışma süresi 37,5 saat olan yeraltı maden işçisi bakımından da saat ücreti; günlük ücret sisteminde günlük ücretinin 6,15'e (6 saat 15 dakika) bölünmesi ($37,5:6=6$ saat 15 dakika), aylık ücret sisteminde aylık ücretinin 187,5'a bölünmesi suretiyle tespit edilmelidir.

Mahkemece Kanun'da açıkça düzenlenmediği hâlde, salt ilgili düzenlemelerin bağlayıcı olmayan madde gerekçelerinden yola çıkılarak yeraltı maden işçilerinin haftada 2 gün hafta tatili hakkına sahip olduğu ve bu kabule göre de işverence yeraltı maden işçilerinin fazla çalışma hesabına esas saat ücretinin doğru belirlendiği sonucuna varılması isabetsizdir.

Açıklanan maddi ve hukuki olgulara göre dava konusu İş Teftiş Kurulu Başkanlığınca düzenlenen 23.11.2022 tarihli tutanağın, fazla çalışma ücretlerinin eksik ödendiğine dair tespitlerinin mevzuat hükümlerine uygun olduğu anlaşıldığından, yazılı gerekçeyle davanın kabulüne karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

1. Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının ORTADAN KALDIRILMASINA,

2. İlk Derece Mahkemesi kararının BOZULMASINA,
Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir
örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,
27.11.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.